

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО
ТРАНСПОРТУ**

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. М. ДРАГОМАНОВА

**ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ПРОФЕСІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ ТА ВИКЛАДАЧІВ
ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН»**

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

**МАТЕРІАЛИ XIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ «ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ
ТЕХНОЛОГІЇ»**

м. Харків, 24 жовтня 2025 р.

**Дніпро
"Середняк Т.К"
2025**

УДК 316.05

Л 93

*Затверджено до друку Вченою радою Українського державного університету
залізничного транспорту (протокол № 10 від 20.10.2025 р.)*

Головні редактори:

Андрущенко В. П. – доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік Національної академії педагогічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова

Панченко С. В. – доктор технічних наук, професор, академік Транспортної академії України, в. о. ректора Українського державного університету залізничного транспорту

Редакційна колегія:

Абашик В. О. – д-р. філос. наук, професор

Вельш Вольфганг - габілітований доктор філософії, професор

Каграманян А. О. – канд. техн. наук, доцент

Панченко В. В. – д-р. техн. наук, доцент

Євсєєва О. О. – д-р. економ. наук, доцент

Толстов І. В. – канд. філос. наук, доцент

Людина, суспільство, комунікативні технології: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. 24 жовтня 2025 р. / відп. за випуск І. В. Толстов. – Дніпро: Середняк Т.К, 2025 – 238 с.

ISBN 978-617-8807-07-8

© Авторський колектив, 2025.

У філософському вимірі інклюзія – це не лише освітня технологія, а спосіб мислення про людину, її гідність і самобутність. Вона потребує від суспільства переосмислення поняття норми, відмінності та утвердження цінності людського різноманіття. Інклюзивна освіта – це школа людяності, де кожен має можливість бути собою та водночас бути разом з іншими. Саме тому філософія інклюзії є не просто педагогічною концепцією, а світоглядною основою гуманного та справедливого суспільства.

Список використаних джерел

1. Єжова Т. Є. Організаційно-педагогічні умови створення толерантного освітнього середовища інклюзивної школи. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*. 2012. № 9. С. 66 – 75.

2. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. Київ: «Самміт-Книга», 2009. 272 с. (Серія «Інклюзивна освіта».)

3. Шевчук Г. Й. «Інклюзивна освіта у вищій школі: виклики та перспективи». *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2021. Вип. 2. С. 151–157. doi:10.52726/as.pedagogy/2021.3.2.23.

ТОЛСТОВ І. В., канд. філос. наук, доцент,
*Український державний університет залізничного транспорту,
м. Харків, Україна,*

ЧЕРНИШОВ В. В., канд. філос. наук, доцент,
*Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
м. Полтава, Україна*

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Педагоги є однією з найбільш уразливих груп через значне психологічне навантаження та відповідальність за здоров'я та благополуччя учнів, особливо в умовах війни. За даними опитування Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?», проведеного в лютому 2025 року серед викладачів і здобувачів 29 закладів вищої освіти, майже кожен третій викладач має ознаки прихованого вигорання. «Опитування свідчить, що у

16 % викладачів є ознаки вигорання, які виявляються через емоційну відстороненість, цинічність, розчарування. Ще 18 % схильні до уникання робочих завдань, прокрастинації, втрати мотивації. І лише 35 % викладачів вважають, що можуть впоратися зі стресом» [2]. Отже, питання психологічної підтримки педагогів постає як системна потреба освіти воєнного часу. Її реалізація неможлива без створення атмосфери довіри, взаємоповаги та психологічної безпеки, яка формує основу професійної стійкості.

Як зазначає Емі Едмондсон, психологічна безпека – це впевненість у тому, що члени колективу не будуть висміяні або покарані за свої думки, питання чи помилки. Такий клімат сприяє відкритості, командній взаємодії та взаємній підтримці [3]. Відтак, роль адміністрації та колективу у формуванні психологічно безпечної атмосфери є визначальною. Для цього важливо запроваджувати горизонтальні стосунки, спільне ухвалення рішень, уникати рейтингових порівнянь між учителями та забезпечувати прозору комунікацію. Адже більшість педагогів переконані, що їхнє емоційне самопочуття прямо впливає на якість освітнього процесу.

Для зміцнення психологічної безпеки важливою є екологічна комунікація – спосіб взаємодії, який не завдає шкоди психічному здоров'ю. Її базові принципи включають:

- 1) усвідомлене озвучення власних потреб і повагу до потреб інших;
- 2) дотримання особистих кордонів;
- 3) готовність проявляти вразливість і брати відповідальність за свої почуття;
- 4) комунікацію без звинувачень і маніпуляцій.

Отже, екологічне спілкування формує культуру підтримки й довіри в освітньому колективі, що є основним у часи невизначеності.

Найефективнішими інструментами психологічної підтримки педагогів мають бути емпатія, рефлексивні бесіди та активне слухання.

1. Емпатія створює простір прийняття, де колеги можуть вільно висловлювати свої емоції без страху осуду.

2. Рефлексивні бесіди сприяють самопізнанню та зниженню напруження через діалог, заснований на довірі.

3. Техніки активного слухання (з'ясування, парафраза, резюмування) допомагають краще розуміти співрозмовника й уникати непорозумінь.

Також можна доповнити ці інструменти порадами Стівена Кові, які він наводить у своїй книзі «7 звичок високоефективних людей» [1]. Його поради допоможуть сформувати проактивну поведінку, взаємопідтримку та

зберегти баланс між професійною діяльністю і саморозвитком. Кові пропонує не просто «поради», а цілісну філософію життя, у якій головну роль відіграє розвиток особистої відповідальності, самосвідомості й етичної зрілості.

Оскільки індивідуальні практики не дають стійкого ефекту без організаційної підтримки, вирішальною має бути системна політика добробуту персоналу. Вона має включати:

- 1) професійний розвиток і психологічне консультування;
- 2) розбудову здорової культури комунікації;
- 3) створення зон релаксації та умов для відновлення;
- 4) баланс між роботою і особистим життям.

Позитивного ефекту можна досягти також через професійні спільноти, коучинг, супервізію та визнання внеску педагогів – від публічних подяк до спільного дозвілля, що підсилює командну згуртованість. Важливо, щоб освітні заклади активно долали стигму навколо психічного здоров'я, адже відкрите обговорення проблем і пошук рішень сприяють нормалізації емоційної культури.

Отже, психологічна підтримка педагогів у воєнний період – це не лише засіб профілактики професійного вигорання, а і важливий чинник стійкості всієї освітньої системи. Вона потребує комплексного підходу, який поєднує індивідуальні практики саморегуляції, взаємопідтримку в колективі та інституційні стратегії добробуту. Забезпечення психологічної безпеки педагогів є інвестицією у відновлення людського капіталу, формування довіри та єдності в суспільстві. Адже лише педагог, який має внутрішній ресурс, може підтримати інших і виховати покоління, здатне до стійкості, емпатії та створення мирного справедливого суспільства.

Список використаних джерел

1. Кові Стівен Р. 7 звичок надзвичайно ефективних людей: пер. з англ. О. Любенко. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2023. 512 с.
2. Освітній омбудсмен України. URL: <https://eo.gov.ua/mayzhekozhen-tretiy-vykladach-maie-oznaky-trykovanoho-vyhorannia/2025/04/03/> (дата звернення: 19.10.2025).
3. Робота без страху: Емі Едмондсон про психологічно безпечне середовище в компанії. URL: https://lb.ua/blog/mim_school/603130_robota_bez_strahu_emi_edmondson_pro.html (дата звернення: 19.10.2025).